

Sygn. akt I UK 147/07

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 listopada 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Flemming-Kulesza (przewodniczący)

SSN Józef Iwulski

SSN Andrzej Wróbel (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania K. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 listopada 2007 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 6 lutego 2007 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Decyzją z 21 czerwca 2006 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (organ rentowy) stwierdził, iż K. G. (ubezpieczona) podlega ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w okresie od 1 stycznia 1999 r. do 31 lipca 2003 r. oraz zobowiązał

ubezpieczoną do przekazania prawidłowych dokumentów ubezpieczeniowych za ten okres.

Ubezpieczona twierdziła, że przerwy w prowadzeniu działalności gospodarczej każdorazowo zgłaszała organowi rentowemu oraz właściwemu urzędowi skarbowemu.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. wyrokiem z dnia 17 października 2006 r. oddalił odwołanie ustalając, iż w spornym okresie ubezpieczona prowadziła działalność gospodarczą w zakresie pośrednictwa ubezpieczeniowego. W okresie tym ubezpieczona wielokrotnie wyrejestrowywała się z ubezpieczeń społecznych z powodu choroby oraz nauki. Sąd pierwszej instancji uznał, że ubezpieczona prowadziła przez ten okres działalność gospodarczą, ponieważ podejmowała czynności zmierzające do zachowania ciągłości prowadzenia działalności gospodarczej, mimo iż świadczyła przedmiotowe usługi z różnym natężeniem, co odzwierciedlały okresowe braki przychodów. Z uwagi na to, iż w okresie zgłaszanej organowi rentowemu przerw ubezpieczona nadal posiadała „zewnątrzne atrybuty” przedsiębiorcy, Sąd przyjął, iż nie ma podstaw do uznania, że obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne ustał.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 6 lutego 2007 r. oddalił apelację ubezpieczonej. Sąd Apelacyjny przyjął, że w przedmiotowym okresie ubezpieczona prowadziła działalność gospodarczą, uznając, że zgłaszane przez nią przerwy spowodowane chorobą oraz podjęciem nauki (w trybie zaocznym) nie stanowią wyjątkowych okoliczności pozwalających przyjąć, że faktycznie w okresie „przerwy” działalność gospodarcza została zawieszona, to jest nie była w ogóle prowadzona. Sąd stwierdził, że zawieszenie działalności gospodarczej jest stanem faktycznym, a nie prawnym, natomiast ocena, czy faktyczny stan niewykonywania działalności gospodarczej ma wpływ na obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne musi być poprzedzony ustaleniem, czy w okresie, w którym podmiot gospodarczy zgłosił zawieszenie prowadzenia działalności gospodarczej, działalność ta faktycznie nie była prowadzona.

Odnosząc się do zarzutu przedawnienia należności z tytułu składek, Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, iż począwszy od 1 stycznia 2003 r. obowiązuje 10 letni termin liczony od dnia, w którym należności z tytułu składek stały się wymagalne (wcześniej był to termin 5 letni). Ponieważ brak jest przepisów przejściowych regulujących kwestię wymagalności należności powstałych za okres 5 lat wstecz przed wejściem w życie przepisu art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w jej nowym brzmieniu, przepis w nowym brzmieniu (z dziesięcioletnim terminem) stosuje się do składek, których obowiązek zapłaty nie uległ przedawnieniu przed wydłużeniem terminu przedawnienia.

Ubezpieczona wniosła skargę kasacyjną, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie: 1) art. 2a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 2 i art. 32 Konstytucji RP poprzez jego niezastosowanie i naruszenie zasady równego traktowania ubezpieczonej; 2) naruszenie art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez nieprzyjęcie, że w spornym okresie czasu nie ustał obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne; 3) naruszenie art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez błędną jego wykładnię wobec braku uwzględnienia zarzutu przedawnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego za okres od 1 stycznia 1999 r. do 21 czerwca 2001 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw.

2. Nie jest trafny zarzut naruszenia art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.), który stanowi, że „Obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu podlegają osoby fizyczne w następujących okresach: (...) osoby prowadzące działalność pozarolniczą - od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności,”.

3. W uzasadnieniu powyższego zarzutu skarżąca podniosła, że Sąd Apelacyjny zaaprobował zmianę stosowanej do tej pory w praktyce wykładni art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którą zgłaszane organowi rentowemu „wyrejestrowanie z ubezpieczeń” działalności gospodarczej

bez jej likwidacji i wykreślenia wpisu z ewidencji gospodarczej, nie było kwestionowane przez organ rentowy. W związku z tym skarżąca (odwołując się do poradników ZUS za okres 1999 - 2003 ale bez przytoczenia ich treści ani bliższych szczegółów publikacyjnych) przyjmuje, iż na podstawie takiego zachowania organu rentowego mogła domniemywać jego zgodę na ten sposób ustania obowiązku opłacania składki na ubezpieczenie społeczne. Skarżąca uważa, że zaskarżona decyzja organu rentowego narusza zasadę równego traktowania, zaś zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego narusza zasady sprawiedliwości społecznej.

4. Powyższe zarzuty są bezpodstawne. Skarżąca próbuje wywieść korzystne dla siebie skutki prawne z przyjęcia przez organ rentowy wniosku o wyrejestrowanie się skarżącej z ubezpieczeń społecznych. Tymczasem zgodnie z art. 36 ust. 11 zdanie pierwsze ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych „Każda osoba, w stosunku do której wygaś tytuł do ubezpieczeń społecznych, podlega wyrejestrowaniu z tych ubezpieczeń.” W odniesieniu do osoby takiej jak skarżąca tytułem do ubezpieczeń społecznych jest prowadzenie działalności pozarolniczej -od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności. W konsekwencji dniem wygaśnięcia tytułu do ubezpieczeń społecznych w stosunku do osoby prowadzącej działalność pozarolniczą w rozumieniu tego przepisu jest dzień zaprzestania wykonywania tej działalności. Ze zdania drugiego tego przepisu wynika jednoznacznie, że „zgłoszenie wyrejestrowania z ubezpieczeń społecznych” osoba prowadząca działalność pozarolniczą jest obowiązana złożyć w terminie 7 dni od daty zaprzestania prowadzenia tej działalności. Skarżąca nie może jednak z tego przepisu wywodzić korzystnych dla siebie skutków prawnych, gdyż po pierwsze – przepis art. 36 ust. 11 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie został wskazany jako podstawa niniejszej skargi kasacyjnej, po drugie – Sądy obu instancji ustaliły, że skarżąca nie zaprzestała prowadzenia w spornym okresie działalności pozarolniczej, a ustalenie to, wobec braku zarzutu naruszenia stosownych przepisów postępowania, jest wiążące dla Sądu Najwyższego (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 kwietnia 2000 r. III CKN 92/99).

5. Skarżąca podnosi, iż udokumentowana i usprawiedliwiona przerwa w faktycznym prowadzeniu działalności gospodarczej, uzasadniająca zwolnienia z

opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, tworzy podstawę do zwolnienia przedsiębiorcy z obowiązku opłacania składek za okres tych przerw. W związku z tym zarzutem należy podnieść, że Sąd Najwyższy wielokrotnie zajmował się wykładnią przepisu art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zawsze jednolicie wykładając pojęcie „zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej” skutkujące ustaniem obowiązku ubezpieczenia społecznego. Zgodnie z tym jednolitym stanowiskiem obowiązek ubezpieczenia osoby prowadzącej pozarolniczą działalność – w tym działalność gospodarczą - wynika z faktycznego prowadzenia tej działalności, a zatem o zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej, powodującej wyłączenie z tego ubezpieczenia, decyduje faktyczne zaprzestanie działalności. Natomiast kwestie związane z formalnym zarejestrowaniem, wyrejestrowaniem, czy zgłaszaniem przerw w tej działalności mają ewentualnie znaczenie w sferze dowodowej, nie przesądzają natomiast same w sobie o podleganiu obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. Na przykład w wyroku z dnia 11 stycznia 2005 r. I UK 105/04 (OSNP 2005/13/198) Sąd Najwyższy stwierdził, że wykreślenie wpisu pozarolniczej działalności gospodarczej z ewidencji lub odnotowanie przerw w jej prowadzeniu powoduje - na stałe lub okresowo - ustanie obowiązku ubezpieczenia. Zgłoszenie faktycznego zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej tylko w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych może prowadzić do ustania obowiązku ubezpieczenia w przypadku rzeczywistego zaistnienia przerwy w prowadzeniu tej działalności. Podobnie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2006 r. I UK 289/05 (OSNP 2007/11-12/168) przyjęto, że zaprzestanie działalności gospodarczej, o którym mowa w art. 13 pkt 4, może być również okresowe, spowodowane przerwą w jej wykonywaniu. Faktyczne niewykonywanie działalności w okresie oczekiwania na kolejne zamówienia lub w czasie ich poszukiwania nie jest przerwą w prowadzeniu tej działalności równoznaczną z okresowym zaprzestaniem jej wykonywania i nie powoduje ustania przymusu ubezpieczenia. Z kolei w niepublikowanym postanowieniu z dnia 17 lipca 2003 r. II UK 111/03 Sąd Najwyższy uznał, że prowadzenie działalności gospodarczej nie może mieć charakteru przypadkowego, w związku z tym faktyczne niewykonywanie działalności w czasie oczekiwania na kolejne zamówienie, czy też w czasie ich poszukiwania, nie oznacza zaprzestania

prowadzenia takiej działalności i nie skutkuje uchycieniem obowiązku ubezpieczenia społecznego. W niepublikowanym wyroku z dnia 14 września 2007 r., III UK 35/07 Sąd Najwyższy wskazał, że obowiązek ubezpieczenia osoby prowadzącej pozarolniczą działalność – w tym działalność gospodarczą - wynika z faktycznego prowadzenia tej działalności, a zatem o zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej, powodującej wyłączenie z tego ubezpieczenia, decyduje faktyczne zaprzestanie tej działalności. Natomiast kwestie związane z formalnym zarejestrowaniem, wyrejestrowaniem, czy zgłaszaniem przerw w tej działalności mają ewentualnie znaczenie w sferze dowodowej, nie przesądzają natomiast same w sobie o podleganiu obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. Z kolei w niepublikowanym wyroku Sądu Najwyższego z 19 marca 2007 r. III UK 133/06 przyjęto, że "zawieszenie" prowadzenia działalności gospodarczej dla oceny podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, w zależności od okoliczności faktycznych konkretnej sprawy należy kwalifikować jako "zaprzestanie" tej działalności lub działanie niepowodujące takiego skutku; Nie odbiega od tego stanowisko przyjęte w wyroku z dnia 30 listopada 2005 r. I UK 95/05, (OSNP 2006/19-20/311) zgodnie z którym „ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych nie przewiduje „zawieszenia działalności gospodarczej” powodującego brak obowiązku uiszczania składek ubezpieczeniowych, a więc Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest upoważniony do zwolnienia ubezpieczonego z tego obowiązku”. Przepisy ubezpieczeniowe nie znają bowiem takiej instytucji, zaś powołane wyżej orzecznictwo Sądu Najwyższego należy odnosić do zgłoszenia zawieszenia działalności gospodarczej rozumianego jako zaprzestanie jej wykonywania, a nie przerywanie wykonywania czynności faktycznych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej przy jednoczesnym zachowaniu ciągłości statusu przedsiębiorcy.

6. Z uzasadnienia powołanego wyżej wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2005r. I UK 105/04 wynika, iż zgłoszenie faktycznego zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej tylko w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych może, ale nie musi, prowadzić do ustania przymusu ubezpieczenia. Zatem tylko w przypadku jednoczesnego zgłoszenia w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej i zaistnienia

rzeczywistej przerwy w prowadzeniu tej działalności ustaje obowiązek ubezpieczenia. Decydujące znaczenie dla obowiązku ubezpieczenia ma ustalenie, czy w okresie zgłaszanych przerw w działalności gospodarczej, faktycznie zaprzestano wykonywania takiej działalności (podobnie w wyroku SN z 25 listopada 2005 r. I UK 80/05). Dlatego zgłoszenie faktycznego zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej tylko w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych może prowadzić do ustania obowiązku ubezpieczenia wyłącznie w przypadku rzeczywistego zaistnienia przerwy w prowadzeniu tej działalności (wyrok SN z 31 marca 2000 r., II UKN 457/99; 3 kwietnia 2003 r., II UK 221/02; 10 grudnia 1997 r., II UKN 392/97).

Jak wskazano wyżej, Sądy obu instancji ustaliły, że skarżąca faktycznie prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą w spornym okresie, a zatem nie wygasł jej tytuł do ubezpieczeń społecznych, zaś wnioski o wyrejestrowanie z ubezpieczeń zgłaszane organowi rentowemu nie mogły zmienić ubezpieczeniowego statusu skarżącej.

7. Skarżąca podnosi, iż do obowiązku wniesienia składek na ubezpieczenie społeczne powstałego przed dniem 1 stycznia 2003 r. stosuje się pięcioletni termin przedawnienia roszczeń. Należy w związku z tym wskazać, że termin przedawnienia składek biegnie od daty ich wymagalności. W spornym okresie obowiązywał najpierw pięcioletni termin przedawnienia według art. 24 ust. 4 ustawy systemowej, a następnie od 1 stycznia 2003 r., tj. z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 241 poz. 2074 ze zm.), obowiązuje dziesięcioletni termin składek na ubezpieczenia społeczne. ten przedawnienia uległ wydłużeniu do 10 lat. Mogła zatem powstać kwestia, czy taka zmiana przepisów w spornym okresie jest niekorzystna dla dłużnika w tym sensie, że wydłuża dotychczasowe (krótsze) terminy przedawnienia, to znaczy czy wierzytelności nieprzedawnione w tym okresie podlegały dłuższemu (dziesięcioletniemu) okresowi przedawnienia. Sąd Najwyższy w niepublikowanym wyroku w sprawie I UK 37/07 przyjął, iż z treści zmienionego przepisu stanowiącego, że „należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, od dnia, w którym stały się wymagalne” wynika, iż dłuższy termin przedawnienia

odnosi się do należności jeszcze wówczas nieprzedawnionych. W przeciwnym razie konieczny byłby przepis o rozdzieleniu poprzedniego i nowego terminu przedawnienia odpowiednio do składek wymagalnych przed i po tej zmianie. Jest to zbieżne z wyrażonym wcześniej poglądem, zgodnie z którym „zmiana art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), dokonana ustawą z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 241, poz. 2074 ze zm.), ustanawiająca dziesięcioletni okres przedawnienia należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2003 r., nie ma zastosowania do należności przedawnionych przed tym dniem” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2005 r. I UK 232/04 OSNP 2006/1-2/26). Należy zatem przyjąć, że przepis art. 24 ust. 4 w nowym brzmieniu ma zastosowanie do tych tylko należności z tytułu składek wymagalnych przed dniem jego wejścia w życie, które nie były przedawnione (tu: z powodu upływu pięcioletniego terminu przedawnienia) w dniu 1 stycznia 2003 r. Ponieważ w niniejszej sprawie należności z tytułu składek były (częściowo) wymagalne od lutego 1999 r., to licząc od tego dnia do dnia wydania zaskarżonej decyzji należy przyjąć, że okres przedawnienia nie upłynął. Zarzut naruszenia art. 24 ust. 4 ustawy jest zatem nieuzasadniony.

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.